

УДК 378.018.8:33-051

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.25>

Кірдан О. П.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Обґрунтовано актуальність дослідження теорії і практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти як наукової проблеми. Схарактеризовано ступінь її наукового розроблення; вказано суперечності, на розв'язання яких буде спрямовано дослідження. Визначено науковий апарат та конкретизовано концепцію дослідження, що базується на взаємопов'язаних методологічному, теоретичному та методичному концептах. Виокремлено наукову новизну, яка полягатиме в тому, що вперше буде здійснено цілісне й системне дослідження теорії та практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено результативність організаційно-методичних умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності. Конкретизовано практичне значення результатів дослідження, що полягатиме в розробленні методики та моніторингу оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх економістів до професійної діяльності, модернізації змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти, розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти спеціальних тренінгів та навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх економістів, система неперервної освіти, заклади вищої освіти, актуальність наукової проблеми, концепція дослідження, наукова новизна, практичне значення.

Інституційний та трансформаційний розвиток ринкової економіки України відбувається суголосно напрямкам стратегічного розвитку економік світу у контексті прискорення глобалізаційних та інтеграційних процесів. Таким чином, новий етап загальносуспільного поступу детермінує цифрову трансформацію економіки та освіти, формування суспільства знань та спонукає до синтезу професій та компетенцій, які, своєю чергою, стають викликом вітчизняній системі вищої освіти, адже потребують забезпечення відповідних якісних змін у змісті, структурі, формах та методах професійної підготовки майбутнього економіста. Проблеми економічного поступу України та системи професійної підготовки майбутніх економістів є взаємозалежними та взаємозумовленими. Успіх у реалізації сучасних економічних реформ залежить від ґрунтовної професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти.

У дисертаційних дослідженнях вітчизняних учених охарактеризовано різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх економістів: формування компетентностей та професійних якостей майбутнього економіста (Є. Іванченко, С. Касіянець, Л. Потапкіна, О. Самосудова-Грозова, М. Стрельников, С. Тарасова, О. Яковенко та ін.), формування особистості майбутнього економіста та його готовності до професійної діяльності (Б. Головешко, Г. Вархолик, В. Орел, М. Опольська, Л. Служинська, О. Тинкалюк, К. Лихачова та ін.), забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів (Н. Бенькович, Л. Максимова, К. Хоружий та ін.).

Упродовж останнього року науковцями опубліковано низку досліджень. Так, у наших попередніх публікаціях проведено теоретичний аналіз інтерпретаційних джерел із проблеми професійної підготовки майбутніх економістів [1]. Проблемі формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій у процесі професійної підготовки присвячено дисертаційну роботу Т. Наливайко. У роботі дослідницею розглянуто наукову, психолого-педагогічну, методичну та нормативну літературу з цієї проблеми, сформовано портрет сучасного економіста за допомогою професіо- і психограми, уточнено зміст і структуру досліджуваного феномена, визначено соціально-педагогічні особливості формування професійної компетентності майбутніх економістів та використання інноваційних технологій у практиці їх професійної підготовки, критерії, компоненти та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій [2]. У дисертації Р. Тимченко досліджено теоретичні засади формування фахових компетентностей майбутніх фахівців у наукових дослідженнях, подано змістові характеристики фахових компетентностей майбутніх фахівців із фінансів і кредиту, проаналізовано сучасну професійну підготовку щодо формування фахових компетентностей майбутніх фахівців із фінансів і кредиту у процесі вивчення економічних дисциплін [3]. Водночас, попри належне розроблення вченими різних аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх економістів, не виявлено наукових праць, в яких було б цілісно розкрито теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти.

Мета статті – обґрунтувати теорію і практику професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти як актуальну наукову проблему.

Актуальність і доцільність дослідження теорії і практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти зумовлена також наявністю певних суперечностей: між високими очікуваннями держави й суспільства щодо перспектив розвитку економіки та недосконалими організаційно-методичними

умовами формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності; між визнанням на державному рівні важливості формування у майбутніх економістів загальних та фахових компетенцій, стратегічно необхідних для економічного розвитку країни, та застарілим комплексом навчально-методичного забезпечення, потрібного для їх формування; між зростанням законодавчих вимог до науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти щодо формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності та неналежним науково-методичним супроводом процесу їх професійної підготовки; соціальним замовленням суспільства на професійних економістів, конкурентоспроможних на ринку праці, і застарілими змістом, формами та технологіями їхньої професійної підготовки. Отже, значущість якісної підготовки в Україні висококваліфікованих і конкурентоспроможних майбутніх економістів та необхідність розв'язання вказаних суперечностей зумовлює доцільність дослідження актуальної наукової проблеми – теорії і практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх економістів у системі неперервної освіти. Предмет дослідження – організаційно-методичні умови формування готовності майбутніх економістів у закладах вищої освіти до професійної діяльності.

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити результативність організаційно-методичних умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності за спеціальностями таких галузей знань: 05 “Економіка та соціально-поведінкові науки”, 07 “Управління та адміністрування”, 28 “Публічне управління та адміністрування”.

Гіпотеза дослідження – формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності буде ефективним, якщо забезпечити необхідні організаційно-методичні умови: відбір, структурування та оновлення змісту дисциплін, що формують загальні та фахові компетентності; розроблення моделі формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності в закладах вищої освіти; розроблення комплексу навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності для навчання та викладання на засадах компетентісного та результат орієнтованого підходів.

Завданнями дослідження є: здійснити аналіз ключових понять дослідження; схарактеризувати вітчизняний і зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх економістів; уточнити структуру професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; розробити методику оцінювання рівня сформованості готовності студентів закладів вищої освіти до професійної діяльності за спеціальностями таких галузей знань: 05 “Економіка та соціально-поведінкові науки”, 07 “Управління та адміністрування”, 28 “Публічне управління та адміністрування” та здійснити моніторинг рівнів її сформованості; розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити авторську модель професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; визначити та експериментально перевірити результативність організаційно-методичних умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності за спеціальностями таких галузей знань: 05 “Економіка та соціально-поведінкові науки”, 07 “Управління та адміністрування”, 28 “Публічне управління та адміністрування”.

Для досягнення мети та завдань дослідження буде використано такі методи дослідження: теоретичні методи (аналіз навчально-методичної, психологічної, педагогічної літератури та наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правових документів, навчальної документації і результатів навчальної та практичної діяльності здобувачів вищої освіти; моделювання, порівняння, класифікація, систематизація й узагальнення теоретичних та експериментальних даних); емпіричні методи (анкетування й опитування, тестування та спостереження, самооцінювання, моделювання навчально-виховних ситуацій, спостереження, бесіда, опитування, тестування, метод експертної оцінки, педагогічний експеримент із кількісним і якісним аналізом результатів) та статистичні методи (статистична обробка інформації, ранжування та групування).

Провідною ідеєю дослідження є положення, що професійна підготовка майбутніх економістів у системі неперервної освіти передбачає якісну організацію освітнього процесу з використанням сучасних інноваційних технологій та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів, враховує принципи варіативності вибору змісту і форм навчання, культуровідповідності, контекстності, врахування індивідуальних особливостей розвитку студентів, наступності та перспективності, креативності. Реалізація провідної ідеї дослідження потребує врахування позитивних здобутків вітчизняного і зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх економістів.

Концепція дослідження базується на уявленні про професійну підготовку майбутніх економістів у системі неперервної освіти як спеціально організований у закладах вищої освіти якісний, цілеспрямований, багаторівневий, неперервний, системний процес із підготовки економіста-професіонала, з високим рівнем готовності щодо розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем в економічній сфері, здатних до якісної професійної діяльності, професійного зростання, самовдосконалення і саморозвитку.

Дисертаційне дослідження ґрунтуватиметься на розумінні професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти як орієнтує професійного та особистісного зростання майбутнього фахівця, що забезпечує його професійний розвиток, набуття практичного досвіду діяльності, навичок, здатності до самовдосконалення.

Концепція дослідження базується на взаємопов'язаних методологічному, теоретичному та методичному концептах.

Методологічний концепт дослідження відображає взаємозв'язок методологічних підходів на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та методико-технологічному рівнях.

Теоретичний концепт відображає актуалізацію сутності ключових понять дослідження (“підготовка”, “професійна підготовка”, “професійна підготовка майбутніх економістів”, “професійна підготовка майбутніх у системі неперервної освіти”, “неперервна професійна підготовка майбутніх економістів”), які становлять науково-теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми.

Практичний концепт передбачає розроблення та впровадження програми і навчально-методичного забезпечення спецкурсу “Навчання і викладання економіки у закладах вищої освіти”; оновлення змісту тем навчальних дисциплін “Міжнародна економіка” і “Економіка” з урахуванням специфіки галузей і спеціальностей професійної підготовки; проведення тренінгів із формування готовності студентів закладів вищої освіти до професійної діяльності; впровадження в закладах вищої освіти досвіду підготовки майбутніх економістів до професійної діяльності.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягатиме в тому, що вперше: буде здійснено цілісне й системне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; висвітлено генезу соціального замовлення на підготовку майбутніх економістів у системі неперервної освіти; здійснено аналіз базових понять дослідження та визначено поняття “професійна підготовка майбутніх економістів у системі неперервної освіти”; обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено результативність організаційно-педагогічних та теоретико-методичних умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності за спеціальностями таких галузей знань: 05 “Економіка та соціально-поведінкові науки”, 07 “Управління та адміністрування”, 28 “Публічне управління та адміністрування”; обґрунтовано напрями удосконалення системи професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягатиме в тому, що об'єктивний аналіз досліджуваного матеріалу і його узагальнення нададуть змогу: розробити методику оцінювання рівня сформованості готовності студентів закладів вищої освіти до професійної діяльності за спеціальностями таких галузей знань: 05 “Економіка та соціально-поведінкові науки”, 07 “Управління та адміністрування”, 28 “Публічне управління та адміністрування” та здійснити моніторинг рівнів її сформованості; модернізувати зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти; розробити і впровадити в освітній процес закладів вищої освіти спецсеінари та тренінги, навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти, що охоплюватиме оновлений зміст фахових дисциплін, навчально-методичні посібники, навчальні програми дисциплін, методичні рекомендації тощо.

Основні положення і одержані результати дослідження наукової проблеми зможуть використовуватися у процесі розробки навчальних планів підготовки майбутніх економістів, а також стати основою для проведення фундаментальних та прикладних досліджень у галузі теорії та методики професійної освіти.

Висновки. Отже, дослідження теорії і практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти є актуальною науковою проблемою, що має значне теоретичне, практичне та соціально-економічне значення. Наукове осмислення теорії і практики професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти, на наш погляд, дасть змогу запропонувати інноваційну модель формування готовності майбутнього економіста до здійснення професійної діяльності та застосування набутих знань для задоволення суспільних та особистісних потреб, неперервної самоосвіти й саморозвитку. Отже, соціальний запит на підготовку творчого, креативного, здатного реагувати на вимоги часу, компетентного майбутнього економіста буде реалізовано в діяльності закладів вищої освіти. Подальші дослідження у цьому напрямі доцільно, на наш погляд, зосередити на ціннісних орієнтаціях у підготовці майбутніх економістів.

Використана література:

1. Кірдан О. П. Професійна підготовка майбутніх економістів періоду української незалежності в дзеркалі наукових досліджень. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2018. № 5. С. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2018-5-10>
2. Наливайко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій у процесі професійної підготовки. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/89898989/3801>.
3. Тимченко Р. В. Формування фахових компетентностей майбутніх магістрів з фінансів і кредиту у процесі вивчення економічних дисциплін. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/89898989/3544>.

References:

1. Kirdan O. P. (2018) Profesijna pidhotovka majbutnix ekonomistiv periodu ukrayinskoyi nezalezhnosti v dzerkali naukovyx doslidzhen [Professional preparation for future economies period of Ukrainian independence in the mirror of scientific research]. *Naukovyj visnyk Pivdenoukrayinskoho nacionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. Issue 5. PP. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2018-5-10> [in Ukrainian].
2. Nalyvaiko T. V. Formation of professional competence of future economists by means of innovative technologies in the process of professional training. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/89898989/3801> [in Ukrainian].
3. Tymchenko R. V. Formation of special competences of future masters in finance and credit during the studying of economic disciplines URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/89898989/3544> [in Ukrainian].

Кирдан А. П. Профессиональная подготовка будущих экономистов в системе непрерывного образования как актуальная научная проблема.

Обоснована актуальність дослідження наукової проблеми теорії та практики професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти. Охарактеризована ступінь її наукової розробки; вказано протиріччя, на рішення яких буде направлено дослідження. Визначено науковий апарат і конкретизовано концепцію дослідження, яка ґрунтується на взаємопов'язаних методологічному, теоретичному та методичному концептах. Виділено наукову новизну, яка полягатиме в тому, що вперше буде здійснено цілісне та системне дослідження теорії та практики професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти; обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено результативність організаційно-методических умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності. Конкретизовано практичне значення результатів дослідження, яке полягатиме в розробці методик та моніторингу оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх економістів до професійної діяльності, модернізації змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти, розробці та впровадженні в освітній процес вищих навчальних закладів спеціалізованих семінарів та тренінгів, навчально-методического забезпечення професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх економістів, система неперервного освіти, вищі навчальні заклади, актуальність наукової проблеми, концепція дослідження, наукова новизна, практичне значення.

Kirdan O. P. Professional training of future economists in the system of continuous education as the actual scientific problem.

The article substantiates the relevance of the research of the scientific problem of theory and practice of training future economists in the system of continuous education. Actuality of the problem, degree of its development in the works of domestic scientists is characterized; indicated contradictions on the solution of which will be directed to research. The scientific apparatus is determined and the concept of research based on interrelated methodological, theoretical and methodical concepts is specified. The scientific novelty is set out, that for the first time a holistic and systematic study of the theory and practice of training future economists in the system of continuous education will be carried out; the author's conception of training of future economists in the system of continuous education is substantiated; determined, substantiated and experimentally verified the effectiveness of organizational and pedagogical and theoretical and methodological conditions for the formation of readiness of future economists for professional activity. The practical significance of the results of the research, which will consist in developing a methodology and monitoring the assessment of the level of formation of the readiness of future economists for professional activity, is specified; modernization of the content, forms and methods of training future economists in the system of continuous education; development and implementation of special educational seminars and trainings in the educational process of institutions of higher education, teaching and methodological support for the training of future economists in the system of continuing education.

Key words: professional training of future economists, system of continuous education, institutions of higher education, urgency of a scientific problem, concept of research, scientific novelty, practical value.

УДК 378.14.015.62

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.26>

Козир І. С.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проаналізовано визначення та зміст поняття “конкурентоспроможність майбутнього фахівця” як об’єкта вивчення таких наук, як лінгвістика, економіка та психологія, що вагомо вплинули на формування сучасного комплексного поняття. Розглянуте етимологічне значення та різноманіття економічних категорій, що базуються на понятті конкуренції, підкреслюють інтегруючі характеристики та складність об’єкта вивчення цього дослідження. Основна увага зосереджена на особливостях поняття “конкурентоспроможність майбутніх фахівців” як психолого-педагогічної проблеми, центром якої виступають професійні та особистісні якості випускника закладу вищої освіти, що забезпечать затребуваність на ринку праці та працевлаштування за фахом. Науково-теоретичний аналіз також доводить важливу роль вищої освіти в забезпеченні конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Ключові слова: фахівці, конкурентоспроможність, заклади вищої освіти, підготовка фахівців, конкурентоспроможність випускників закладів вищої освіти, конкурентоспроможність майбутніх фахівців, конкурентоспроможність персоналу, конкурентоспроможність працівника.

Наукові дослідження конкурентоспроможності до певного часу були прерогативою економічної науки, представники якої активно вивчали конкурентоспроможність підприємств, товарів, послуг, персоналу та національної економіки. Поняття і визначення конкурентоспроможності зумовлене появою конкурентного